

Nuk' Chojsamaj

GEV

Kaqchikel

Ri qach'etem

Molaj richin tijonik del Valle

Rik'in ri rayb'äl pa ruwi' ri' ntz'etetäx apo chwa'q kab'ij chuqa' ri jalajöj ruwäch samaj ri kitz'eton pe ri molaj ri xetz'ukun pe re jun na'oj, öj jun molaj ri yojsamäj pa ruwi' ri tijonik tojob'äl, qachajin ri rub'eyal ri samaj pa kiwi' ri taq na'oj Chojna'oj chuqa' jun utziläj samaj. Ri qamoloj man rutzeqelb'en ta ri pwäq chuqa' rujech'un ri' chi re ri samaj ideológico, político o religioso.

Rik'in rokisaxik ri rejqalem qak'aslewinaq chuqa' rik'in ri jalajöj to'ik, nqasuj apo jun utziläj tijonik pa ruwi' ri tijoxel. Xojnojin pa ruwi' ri k'i'yirisanem winäq, pa ruwi' ri ruyakik ruk'u'x chuqa' nqasuj jun to'ik chi re, richin jun q'ij xtök jun nimaläj winäq richin xtuya' to'ik rik'in retamab'al.

Yeqatijoj ri qatijoxela' richin yekowin nkiq'axaj janipe' k'ayewal chuqa' ye'ok chupam jun jaloj pa ruwi' ri nk'ulwachitäj pa ruwach'ulew. Nqarayb'ej chi jantape' nım ri samaj nqab'an chupam ri winaqirem chuqa' pa ruwi' ri K'i'yirisanem pwaqil.

RUWINAQ TIJONĪK RICHIN RI MOLAJ DEL VALLE

Nqaya' rutzijol chi pa qitzij ri samaj yojtajin pa ruwi' ri tijonik richin ri molaj del Valle ruma ri molojri'il okināq chupam ri jalajōj molaj tijonik ruma k'o chik rutzijol chi nāj chi naqaj, ruma rupab'an ri' chi kikojol ri molaj ri ye'ajin jun ūtzilāj samaj, ruma najin nukanoj chi jantape' pa'āl ruma ri' rutzeqelb'en ri Chojna'oj, nukanoj jantape' jun utzilāj na'oj chuqa' ruk'i'yirisanem kik'in ruwinaq ri tinamit Iximulew.

Nqaya' rutzijol pa ruwi' ri qana'oj chi nqasuj jun jeb'ēl tijonik richin ke ri' njotayin kik'aslemal ri winaqi' ri xtikitijoj ki' qik'in chuqa' nqaq'i' jun K'i'yirisanem pwaqil.

Nqataluj re jun Nuk' Chosamaj re', akuchi' k'o rutzijol pa ruwi' ri kejqalem chuqa' akuchi' nq'alaj ri kich'ojib'al chuqa' k'o kejqalem kib'anik konojel ruwinaq ri molojri'il, richin ke ri' xtik'atzin chi ke pa kib'ey richin ke ri' ri kisamaj pa rub'eyal nb'i'in apon chuqa' richin npab'āx jun samaj ri man pa rub'eyal ta b'enāq.

Chupam jun Chosamaj chuqa' jun utzilāj samaj rik'in ri jalajōj rupam tijonik, nk'ut waqi' ejqalem ri nupab'a' ri' pa ruwi' ri tzub'al ri nk'atzin richin ke ri' ri molaj tijonik del Valle chuqa' nuya' jalajōj rub'eyal richin ri kojolil tijonem chupam ri qamolojri'il.

Re jun Nuk' samaj re' nk'atzin richin nyak kik'u'x ri molaj tijonik del Valle richin jantape' yesamāj pa rub'eyal chuqa' ntz'uk jun jeb'ēl rub'eyal na'oj pa kik'aslemal chuqa' pa kisamaj. Janila k'atzinel ri etamaxik, qu'unik chuqa' nya'ōx rutzijol rupam re jun nuk'samaj re', janila k'atzinel nqak'aslemaj, ruma xtik'atzin richin jun utzilāj k'aslemal chuqa' janila k'atzinel richin nqaq'i' ri nqanojij pa ruwi' ri qatzub'al chwa'q kab'ij apo.

Jorge Eskenasy

**K'amöl b'ey richin ri rutikirb'al
ri Nimatijob'äl del Valle richin qatinamit Iximulew**

Qeqqalem

**Chojna'oj
chuqa' ri janila
ütz**

Chupam ri molaj del Valle qaya'on ruq'ij ri qach'ab'äl ri qab'anikil rik'in ri Chojisamaj, rik'in ri qeqqalem chuqa' rik'in rukanuxik ronojel q'ij jun utziläj tijonik.

NUPAB'A' RI'

Qetaman chuqa' nqasöl ri k'ayewal pa ruwi' ri qach'ob'oj chuqa' ruma k'a ri' nqab'än. Janipe' nqachajij qi' ronojel q'ij, ri qamolaj, ri k'o chi qanaqaj, ri juley chik chuqa' ri Kaq'ib'äl.

NIMAN TZIJ

Nqaya' ruq'ij ri jalajöj ch'ojib'äl, ri jalajöj pab'al chuqa' ri kib'anikil ri a jujun winaqi' chuqa' janila nqachajij rub'eyal ri nqasöl jun xa b'a achike na'oj chuqa' majun achike winäq nqajech'uj ruma ri rub'anikil.

K'AK'A' TAQ NA'OJ CHUQA' YAKB'ALIL

Yojsamäj pa ruwi' taq rutz'ukik chuqa' k'ak'a' taq na'oj, jantape' nqatik jun jeb'ël samaj, jantape' yojsamäj pa ruwi' kito'ik chuqa' ri kina'oj chi jujun ri status quo, richin ke ri' nqab'än jun jeb'ël jalöj xa b'a akuchi' öj k'o wi rik'in jun jeb'ël chuqa' k'ak'a' samaj.

Chojna'oj chuqa' ri janila ütz

Chupam ri molaj del Valle qaya'on ruq'ij ri qach'ab'äl ri qab'anikil rik'in ri Chojisamaj, rik'in ri qeqqalem chuqa' rik'in rukanuxik ronojel q'ij jun utziläj tijonik.

ACHSAMAJ

Qatzeqelb'en rik'in ronojel qak'u'x ronojel ri samaj ri yojajin pa ruwi' ri motzaj tijonik del Valle rik'in ri qetamab'al pa ruwi' ri samaj, qapab'an qi', janipe' tajin yojsamäj chuqa' rik'in ri qarayb'al pa ruwi' ri xtiqaq'i' apo rik'in jun jeb'ël samaj chuqa' jun utziläj samaj.

CH'OB'OJ NA'OJIB'ÄL

Nqatz'ët ri k'ayewal chuqa' nqokisaj ri qana'ojib'al pa ruwi' ri jalajöj samaj, qetamab'al pa ruwi' ri nqajo' nqaq'i', ri qab'anikil chuqa' ri qeqqalem k'aslewinäq richin nqasöl ronojel k'ayewal chuqa' nqaqu' jeb'ël atux rusolik nqab'än chi re rik'in ronojel rutzijol rik'in ronojel ri wujil ri k'o qik'in.

KUQUB'ANEM

Nqanimaj janipe' ri qab'anikil ja ri' yojruto' richin niqaq'i' ronojel ri qarayb'äl chuqa' nqab'än chi ronojel ri qoyob'en pa ruwi' ri samaj ütztäl ruma ri qeqqalem k'aslewinäq.

Ronojel ri tz'ukb'äl richin q'ab'anikil

1. Achi'el nupab'a' ri' jun winäq

1.1 Nqaya' ruq'ij toq nupab'a' ri' jun winäq

Nqaya' pa qaq'a' richin ützt nel juntir ri samaj chuqa' xtiqasol ri k'ayewal ri xtiqak'ulwachij apo.

Qetaman ri janipe' qasamaj ri k'o chi nqaq'et ri man ützt ta xtutz'ük ri chu kojol ri qamolaj tijonik del Valle chuqa' ri ruwinaq chuqa' janipe' nqaya' rutzijol wi k'o nk'ulwachitäj.

Toq nqatz'ët ri man ützt ta tajin nk'ulwachitäj man tajin k'o nb'anatäj man pa rub'eyal ta, achi'el rutz'ib'an ri molaj, nqaya' rutzijol rik'in ri K'amaya'l de Transparencia GEV, pa taqoya'l o pa rajilab'al oyonib'äl ri akuchi' tikirel nya'öx rutzijol.

Nqaya' ruq'ij ruch'ob'oj rutzij achi'el rub'in ri molaj tijonik del Valle wi qawinaq o jun chik motzaj winaqi' ri xke'ök chupam ri qach'ob'oj, ri samaj nkib'an ri jujun chik motzaj samaj.

1.2 Pa rub'eyal niqachab'ej qi'

Yojtzijon na pa rub'eyal chuqa' nqaq'axaj na jeb'ël richin niq'ax ri na'oj chi qawäch. Nqab'an k'utunik, nqaya' chi qawäch jalajöj na'oj richin nqachojmirisaj chi qawäch röj ri qatzij chuqa' chi kiwäch ri juley chik motzaj samaj.

Nqaq'axaj ronojel rutzijol pa rub'eyal majun nqawewaj ta chuqa' nqab'ij chupam ri ramaj ri nk'ulwachitäj richin ke ri' majun achike ntzijöx pe chi qij richin ke ri' majun tzijol man pa rub'eyal xtitzijöx ke taq ri'.

2. RI QAB'IN QA KIK'IN RI QACHIB'IL

2.1 Qonojel junam qeqqalem richin junam atux nqak'ul

Nqatz'ët ri kina'ojibal ri winaqi', kib'anikil chuqa' atux chi samaj nkowin nub'än majun chi ke nqajech'uj.

2.2 Q'ijnem chuqa ejqalem

Nqab'än chuqa' nqatz'ët chi ütznkik'waj ki' konojel chi ixoqi' chi achi'a', k'o kiq'ij chuqa' kejqalem, man qaya' ta q'ij chi jun nril poqonal majun achike yeyoq' ta chuqa' yech'ay ta.

2.3 Raxnaqil chuqa chajinem

Nqab'än chi ronojel pa rub'eyal nib'e chuqa' pa ri raxnaqil qilon rub'eyal chuqa' qanik'un qi' richin yetz'etetäx jeb'ël ri nk'atzin chuqa' ri chajinem. Nqab'än chi ri k'aslem janila rejqalem richin ruchajixik, ri raxnaqil chuqa' jun utziläj k'aslemal chi qe røj chuqa' ri qawinaq. Man qaya' ta q'ij richin nsüj apo, nkayix, njach tzam chuqa' juley chik ltzel taq aq'om ri man pa rub'eyal ta nk'ayix.

3. QAYA'ON RI QATZIJ RIKIN RI QAMOLAJ TIJONÏK DEL VALLE

3.1 K'amajay richin ri molaj samaj

Qakuqub'an qak'u'x chi ri K'amajay richin ri jalajöj motzaj samaj richin tijonik del Valle nkowin nusöl chuqa' nujikib'a' ri rutzij ri nik'atzin richin nib'an jun jeb'ël samaj, rik'in ri' k'o qik'in ronojel ri samajib'äl richin nqak'waj ronojel samaj pa rub'eyal. Chuqa' nqatzeqelb'ej ri rejqalem k'aslewinäq ri qatz'ib'an richin ütznqak'waj rub'ey ri qamotzaj chuqa' yojto'n toq nnik'öx ri qasamaj o chuqa' nk'utüx rutzijol atux rub'anon ronojel ri samaj pa qamotzaj.

3.2 K'ayewal ri nqajo' nqasöl

Nqab'än chi man xa xe ta jun nqato' ruwi' o xa xe ri nik'atzin chi ütznrub'anon pa qamotzaj richin tijonik del Valle, chuqa' o man nqab'än ta chi man qokisaj ta ronojel ri qatzij qajikib'an. Nqaya' rutzijol chanin wi k'o k'ayewal petenäq chi qij pa ri qamotzaj richin nqatz'ët atux rub'eyal nqaq'ät jun poqonal.

3.3 Rokusaxik ri pwäq richin ri motzaj samaj

Ri qasamaj ja ri' nqachajij ronojel ri pwäq chuqa' k'o rajil richin ri qamotzaj samaj chuqa' nqokisaj xa xe richin ri kan janila k'atzinel chi qe. Man jub'ey nqokisaj richin nqaloq' qach'uxtäq, man nya'on ta q'ij chi qe, o xa b'a akuchi' nqab'än rokisaxik ri pwäq ruma ja ri' qajikib'an qa, pa qamotzaj tijonik del Valle.

3.4 Pa qitzij nqokisaj ri rutzijol

Ronojel rutzijol pa kiwi' ri jalajöj samaj ri nqab'än nqaya' k'o chi nqatzijoj ronojel, majun nqewaj ta, chuqa' pa qitzij ronojel ri nqaya' apo rutzijol. Janila qachajin ronojel ri ojer taq ch'uxtäq, pa rub'eyal e qak'olon chuqa' ke ri' qatz'iban pa ronojel ri qawujil chuqa' ronojel ri qach'uxtäq e qak'olon ruma ja ri' konojel e k'o pa qaq'a'.

3.5 Na'ojib'al richin ri qamotzaj samaj

Nqachajij chuqa' nqaya'ruq'ij ronojel ri qana'ojib'al richin ri qamotzal tijonik del Valle. Qetaman chi ronojel ri na'oj ri qichin röj, qatz'ib'an, qaya'on rejqalem o man qatz'ib'an ta ja ri' xa xe röj tikirel nqab'än rokisaxik. Man qokisaj ta kik'in juley chik motzaj o pa a jujun chik qasamaj, ronojel ri samaj kitz'ib'an ri tijonela' kib'anon rik'in ronojel ri kik'u'x, chuqa' jujun chik samaj ri b'anon pa qamotzaj. Chuqa' nqaya' rejqalem kina'oj juley chik molaj o juley chik winaqi'.

3.6 Ronojel tzijol k'o pan ewal

Nqajikib'a' ri qatzij chi majun rutzijol nqelesaj wi k'o jun nk'ulwachitäj pa qamotzaj, man qaya' ta rutzijol chi re jun winäq ri man jun achike ta nik'atzin chi re nretamaj. Toq yojtzijon chi rij ri ewal yojtzijon chi rij ronojel ri kiwuj ri qawinaq, kib'anikil ri qawinaq chuqa' ri nqatz'ët röj majun achike ruma nqelesaj rutzijol man qelesaj ta chuqa' ri man tikirel ta nqelesaj rutzijol pa k'amaya'l. Jantape' nqak'ul juch' pa ruwi' ri yojkanäj qa pa ruwi' ri ewal toq nik'atzin.

Ri tzijol pa ruwi' ri atux ri samaj k'o pa qaq'a' a jujun samajela' chuqa' man ya'öx ta rutzijol ke taq ri' nix ta richin rutiluxik, nix ta richin yekokisaj juley chik winaqi'.

3.7 Pixab'anem pa ruwi' ri rub'eyal ri k'o chi yek'ul ri qawinaq

Rik'in kikitomal yeqakulb'ej ri qawinaq ri e k'o chik qik'in chuqa' ri majani e k'o ta qik'in. Pa ronojel ramaj, q'ij yeqak'ulb'ej, rik'in kikitom, junam nqaya' k'iq'ij, chanin yojmamaj pa ruwi' jun na'oj chuqa' ri janila nqaya' rejqalem ri ramaj yojmamaj. Ronojel ri tzijol ri nqaya' el chi ke nqaq'alarjisaj el jeb'ël richin nq'ax ri na'oj chi kiwäch ri winaqi' pa rub'eyal nqasöl ri k'utuwuj o jun achike nkich'ojij ronojel ri wuj yeq'ax akuchi' k'o chi yeq'ax.

4. QASAMAJ RI QAB'IN KIK'IN RI QAMOTZAJ

4.1 Nib'an achi'el jikil pa Taqonem Tzij chuqa' a jujun chik b'eyal

Qetaman kiwäch chuqa' yeqab'än achi'el e tz'ib'atel pa taq Taqonem taq Tzij richin ri Rucholk'aslemal Iximulew Amaq', ri b'eyal ri yek'wan ri jalajöj motzaj tijonik richin del Valle chuqa' ri qab'in chi k'o chi nib'an pa rub'eyal na'oj kik'in ri juley chik motzaj samaj.

4.2 B'eyomal richin ruwach'ulew chuqa' b'anob'äl

Nqab'än jalajöj ruwäch na'oj, samaj richin nqachajij ri qate' ruwach'ulew chuqa' ri b'eyomal b'anob'äl. Nqab'än chuqa' nqak'asuj kik'ux juley chik motzaj chuqa' winaqi' richin nkib'än chi nkichajij qate' ruwach'ulew chuqa' nkib'än samaj pa ruwi' ruchajixik. Yojsamaj pa ruwi' rukolik chuqa' ruchajixik ri qab'anob'äl.

4.3 Tzijob'äl kik'in ri winaqi'

Nqaya' chuqa' nqataluj rutzijol ri motzaj samaj pa taq Tzijob'äl Tzij o chi ke winaqi' nkirayij nel kitzijol, jantape' yojtzijon na kik'in richin ke ri' nel ri tzijol rik'in ütztub'eyal.

4.4 K'o chi nb'an achi'el nub'ij re jun Nuk' re'

K'o chi nb'an achi'el nub'ij re jun Nuk' Chojsamaj ruma ja ri' nuya' q'ij chi qe chi ütztub'eyal nqak'waj q'i achi'el tz'ib'an pa ruwi' ri taq ejqalem ri nqana' chi ütztub'eyal k'o chi nb'an. Qetaman chi wi man nqab'än ta k'o chi nqatöj ri mak chuqa' ri poqonal ri jikib'an ja ri' nab'ey yetzijon na chi rij ri k'ayewal o ntzt'ib'äx qa pa jun wuj ri k'ayewal o k'o ri' nelesäx el ri winäq pa tijob'äl, pa samaj, pa k'ayij o wi k'o jun chik ruwäch samaj. Chuqa' ri k'o chi nb'an ri tojik achi'el tz'ib'atäl pa taq wuj o rejqalem poqonal ri nik'atzin akuchi' niq'ax wi.

4.5 Ri man e tzib'atäl ta

Ri K'amöl b'ey richin ri Chojsamaj Tijonik richin del Valle k'o pa ruq'a' nusöl xa b'a atux k'utunik k'o chi rij re jun Nuk' Chojsamaj re' chuqa' wi k'o a jujun na'oj majani tz'ib'atäl qa.

K'AMAYA'L AKUCHI' NTALUX RUTZIJOL RE JUN MOTZAJ TIJONİK DEL VALLE

Ri Molaj Tijonik del Valle, k'o jun ruk'amaya'l richin nuya' jalajöj ruwäch tzijol chi ke ri tijoxela', samajela', k'ayinela', e ya'ol k'as, ri e elenäq chik pa tijob'äl chuqa' molaj motzaj ri nkiya' jalajöj na'oj pa ruwi' jun utziläj samaj ri nkajo' nkiya' rutzijol jun nimaq'ij, jun ruwäch samaj o jun k'ayewal ri nb'anatäj achi'el ri qatz'ib'an qa chupam ri Nuk' Qachojsamaj chuqa' rik'in ri eqgalem richin ri motzaj samaj.

Toq nqaya' rutzijol jun k'ayewal, ja röj ri öj pa'äl pa ruwi' ri nqaya' rutzijol ri pa qitzij ri xb'anatäj. Qetaman chi ronojel rutzijol k'o chi nqachajij ri rub'eyal nqalesaj rutzijol.

Ri K'amöl b'ey richin ri Chojsamaj Tijonik richin del Valle ruya'on rutzij richin nuchajij rub'eyal richin xa b'a achike tzijol, nab'ey k'o chi numöl na ronojel rutzijol k'o chi nuchajij jeb'ël richin man choj ta ye'el tzij ke taq ri', chi rij ri nb'ano ri k'ayewal.

Tzijob'äl akuchi' nya'öx rutzijol ri xkeb'anatäj, e ja re':

K'amaya'l Web:

<https://ethikosglobal.com/transparencia.gev>

Taqoya'l:

transparencia.gev@etictel.com

Oyonib'äl:

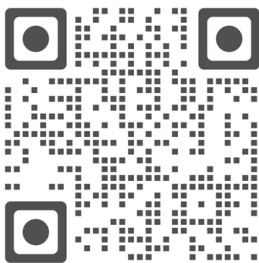
+502 2378-1966

RUK'ULIK RI NUK' CHOJSAMAJ

RICHIN RI MOLAJ TIJONĪK DEL VALLE.

Taq'axachib'il o tapitza' rik'in ri N'uk QR richin nawil ri awujil richin adhesión.

O tajuch'u' re jun awujil ri xtawil qa:

Pa _____, ri pa _____ q'ij richin ri ik' _____ richin ri juna' _____ R'in _____, ruwinaq ri Motzaj Tijonik del Valle, ninb'ij chi xinsik'ij yan chuqa xq'ax ronojel ri na'oj chi nuwach richin ri Nuk' Chojsamaj chuqa' ninb'ij ronojel ri adhesión chuqa' ninjikib'a' ri nutzij rik'in re jun Nuk' samaj, richin ninb'an pa rub'eyal ronojel ri nk'utux chi k'o chi utz ninb'an.

Juch'

Kaqchikel

Elaboración y traducción de la UVG, Campus Altiplano: Estudiantes mayahablantes del idioma Kaqchikel del 2º año del Profesorado Especializado en Educación Primaria Bilingüe Intercultural.
Licenciado Oscar Benjamin Matzar Pérez
Licenciada Lidia Abigail Par Ibaté
Profesora Cecilia Ixmucané Xinico Quino
Revisión. M.A. Celso Saloj Pos.

DEL VALLE
GRUPO EDUCATIVO

PROMOTORES DE
CULTURA ÉTICA
GRUPO EDUCATIVO DEL VALLE